

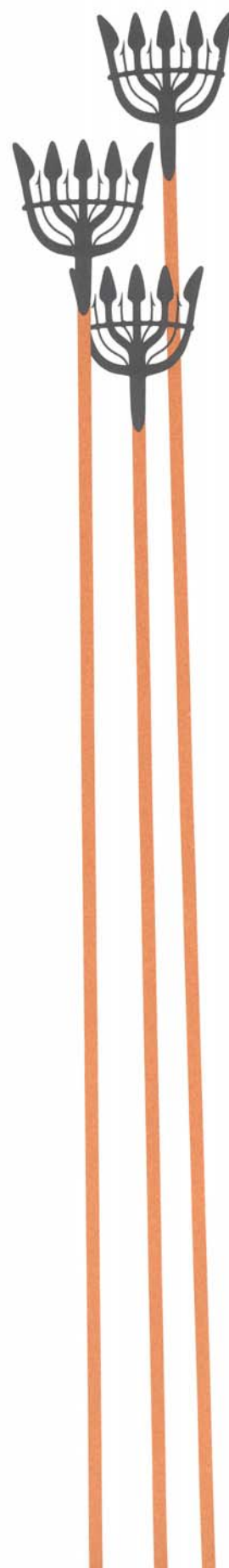
Kv. Anden 1

Sölvesborgs socken, Sölvesborgs kommun

Arkeologisk förundersökning

Blekinge museum rapport 2005:24
Mikael Henriksson

Bakgrund

Sölvesborgs kommun meddelade under våren 2004 Länsstyrelsen sina planer att låta exploatera en yta inom den centrala stadskärnan. Kommunen ansökte i sin skrivelse om tillstånd till att företa nödvändiga grävningsarbeten inom det aktuella området i kv. Anden 1. Den planerade exploateringen utgjordes av en damm/fontän med tillhörande nedstigningsbrunnar. Den ianspråktagna ytan uppgick till ca 55 m² och låg inom den del av Rådhusparken som gränsar mot Kyrkogatan och Västra Storgatan. Med anledning av att arbetet kunde komma att beröra bevarade, medeltida kulturlager inom fornlämningen RAÄ 44 beslutade Länsstyrelsen att schaktningsarbetena skulle ske under antikvarisk ledning av Blekinge museum (Lst Dnr 431-2703-04).

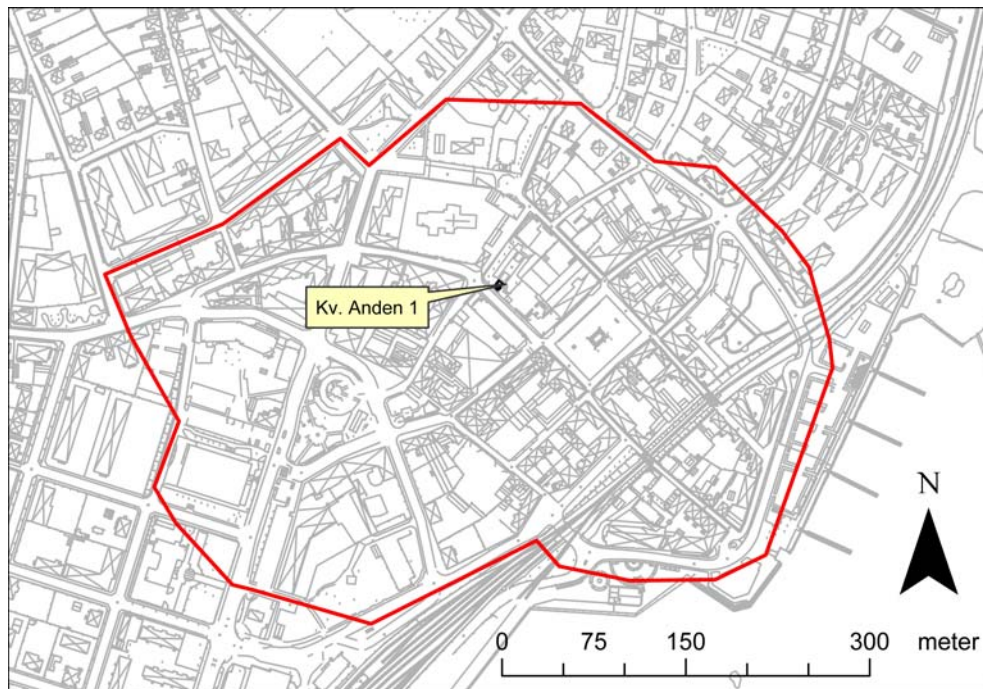

Fig.1 Utredningsområdet markerat inom fornlämningen RAÄ 44, Sölvesborgs socken.

Topografi och kulturhistoria

Såväl det skriftliga som det arkeologiska källmaterialet gör gällande att Sölvesborgs stad sannolikt grundlagts omkring år 1400 (se ex. Stenholm 1986 s.161). Placeringen nära Sölvesborgs slott, i den inre delen av Sölvesborgsviken, valdes säkerligen med stor omsorg såväl ur en militärstrategisk som en rent administrativ aspekt.

Nivåskillnaderna är påtagliga inom det centrala stadsområdet och terrängen sluttar successivt från omkring 9 m.ö.h., mot söder och öster, ner mot havsnivån. Det aktuella exploateringsområdet utgjordes av en drygt 50 m² stor yta på den norra sidan av Västra Storgatan. Tomten ligger mitt emellan Stortorget och S:t Nicolai kyrka, och följaktligen i hjärtat av den medeltida stadskärnan. Det medeltida stadsområdet (RAÄ 44, Sölvesborgs socken) har vid ett flertal tillfällen varit föremål för antikvariska insatser i samband med byggnationer och andra anläggningsarbeten. Inte minst under 1900-talets andra hälft har ett stort antal undersökningar kommit till stånd inom fornlämningen (se ex. Söderberg 1992 s.8. resp. Anglert 1984 s.21 ff.). I samband med exploatering för park och parkering inom kvarteret Anden år 1978 utförde RAÄ UV Syd sökschaktningar strax norr om den aktuella undersökningsytan. Ett 0,2 – 0,4 meter tjockt, mörkt, sandigt humuslager påträffades under matjord och omrörda lager, på en nivå omkring 6 m.ö.h. Med undantag för en keramikskärva av svartgodstyp framkom inga fynd vid 1978 års undersökning (se Jeppsson 1990).

Fig.2 Undersökningsområdet i kv. Anden fotograferat mot Ö.

Fältarbetets genomförande

Det arkeologiska förundersökningsarbetet utfördes mellan 2004-06-03 och 2004-06-04. Schaktning med grävmaskin genomfördes under ledning av antikvarie från Blekinge museum. Påträffade, antikvariskt intressanta strukturer rensades fram för hand och dokumenterades löpande med totalstation. Inmätningarna gjordes i fält av mättekniker Mikael Strid från SEVAB. Dessa mätdata utgjorde sedan grunden för Blekinge museums vidare GIS-bearbetning mot fastighetskartan och RT-90 i datorprogrammet ArcView 8. Dokumentation genom digitalfotografering skedde fortlöpande under arbetets gång och ett representativt fyndmaterial tillvaratogs.

Fig.3 – Översiktsbild av schakt, fotograferat mot NV.

Resultat och diskussion

Inom den framschaktade ytan framkom inte minst byggnadsspår i form av omfattande stenmursrester (fig.3 resp. bilaga 1). Dessa bestod av 0,40 till 0,70 m breda och upp till 0,5 m höga fundament av murade, otuktade, 0,20 – 0,40 m stora gråstenar. Bland dessa påträffades även sporadiska inslag av inmurat tegel. Innanför murresterna fanns endast påförda, sentida lager samt en mindre, stensatt yta. Ett ca 9 m² stort och omkring 0,10 m tjockt, avsatt kulturlager bestående av sotig sand framrensades i schaktets norra del på en nivå om 6,10 m.ö.h. Lagret fortsatte i SO riktning, men var här mer fyndfattigt och stört av moderna grävarbeten samt en ytlig, sentida stenläggning. Vid bortgrävning av den sotiga kulturlagerresten tillvaratogs sammanlagt 395 gram Kristianstadflinta samt en sannolik knacksten av bergart. Fyndmaterialet bestod i huvudsak av avslag och splitter. Träkol för eventuell, framtida analys samlades in från en större sotfläck. Dessutom insamlades ett representativt urval av fynd från schaktets omrörda lager. Detta bestod främst av en mindre mängd slagg, fragment av ett par kritpipor samt keramik av typerna yngre rödgods och stengods.

Fig.4 - Geometrisk avmätning 1725, Zakarias Almgren

Enligt 1725 års karta över staden ligger undersökningsytan i det västra hörnet av Rådhusmotmen (fig.4). Det framrensade schaktet har längs med Västra Storgatan legat i rad med den under 1800-talets mitt uppförda Borgmästarladan (se ex. Liedgren 1974

s.268). Merparten av de arkeologiskt framkomna byggnadsresterna härrör troligtvis från det eftermedeltida skedet av Sölvesborgs stadshistoria. Det sotiga kulturlagret kan, utifrån observationer av fynd samt platsens läge i terrängen, sannolikt knytas till neolitisk tid. Inte minst omkring tioalet svallade flintfragment understryker artefakternas placering i ett direkt strandnära läge under förhistorisk tid.

Figurförteckning

Fig.1 Undersökningsområdet markerat på Primärkartan för Sölvesborg.

Fig.2 Undersökningsområdet i kv. Anden fotograferat mot Ö.

Fig.3 Schaktöversikt mot NV.

Fig.4 Utdrag ur geometrisk avmätning för Sölvesborg 1725.

Bilagor

Bilaga 1 Schaktplan skala 1:100 arkeologisk förundersökning kv. Anden 1.

Källor

- Anglert, M. 1984. Sölvesborg. *Medeltidsstaden* 54. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska museer Rapport. Stockholm.
- Liedgren, R. 1974. I Sölvesborg på 1800-talet. Nordiska museets Handlingar 86. Lund. 1974.

Otryckta källor

Sölvesborgs stad, Geometrisk avmätning 1725, Akt LMS: I35-1:1

Jeppsson, A. 1990. Kv Anden, Sölvesborg, Fornlämning 44. Blekinge 1978. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport*. Lund. 1990.

Söderberg, B. 1992. Kvarteret Uttern. Medeltida stadsgrävningar Sölvesborg, Blekinge. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport* 1992:2

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-2703-04, 2004-04-27

Blekinge museum dnr: 140-0325-04

Undersökningstid: 2004-06-03 - 2004-06-04

Personal: Mikael Henriksson

Läge: Fastighetskartan, blad 3E 2e Sölvesborg

Koordinatsystem: Plan 2,5 gon W Blekinge 10.

Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn: x: 6214479 y: 1424001

Dokumentation: Mätdata och 28 digitala fotografier förvaras i Blekinge museum.

Fynd: BIM 25725

Kartanvändning: ©LMV, Gävle, 2005 resp. ©LMV Årende nr M2005/2857 ©LMV 2005. Ur Historiska Kartor™

Bilaga 1 - Planritning för förundersökning inom kv. Anden 1, Sölvesborg.

